

Κλειδιά και αντικλείδια στην ποίηση του Γιώργη Παυλόπουλου: Πανεπιστήμιο Πατρών, 9 Απριλίου 2008

Κλειδιά και αντικλείδια στην ποίηση του Γιώργη Παυλόπουλου

Βασικά χαρακτηριστικά της ποίησης και της ποιητικής του

Κυρίες και κύριοι
Φίλες και φίλοι

Θα ήθελα, εξ αρχής, να ευχαριστήσω το Πανεπιστήμιο Πατρών καθώς και την Επιτροπή Πολιτιστικής Ανάπτυξης, και ειδικότερα τον Αναπληρωτή καθηγητή της Ιατρικής και ποιητή Γιάννη Ζαρκάδη, για την πρόσκλησή τους να μιλήσω σήμερα εδώ για έναν σημαντικό ποιητή, τον Γιώργη Παυλόπουλο. Η πρόσκληση αυτή, και το λέω με απόλυτη ειλικρίνεια, αποτελεί τιμή για μένα, και λυπούμαι που ο ποιητής δεν μπόρεσε, λόγω των προβλημάτων της υγείας του, να παρευρεθεί στην αποψινή μας εκδήλωση. Χαίρομαι, ωστόσο, και πρέπει να το πω, που βλέπω στο ακροατήριο πολλούς Πατρινούς ομοτέχνους και φίλους, αλλά και πρώην μαθητές μου στη Σχολή Ι. Μ. Παναγιωτόπουλου και νυν φοιτητές του Πανεπιστημίου σας.

Πριν αναπτύξω το θέμα μου για τον τιμώμενο ποιητή, θα ήθελα να καταθέσω δυο λόγια για τον άνθρωπο Παυλόπουλο και τη γνωριμία μου μαζί του.

Πρωτοσυναντηθήκαμε το 1988 με αφορμή την έκδοση της ποιητικής συλλογής του *Τα αντικλείδια*. Την προηγούμενη χρονιά, το 1987, είχε κυκλοφορήσει η πρώτη δική μου ποιητική συλλογή, την οποία και, τιμητικά, του απέστειλα. Εξαιτίας μιας κολακευτικής απαντητικής επιστολής του γι' αυτό το πρώτο βιβλίο μου, και καθώς καταγόμαστε από τον ίδιο νομό, πήρα το θάρρος να του ζητήσω να τον επισκεφτώ στο σπίτι του, στις Εργατικές Κατοικίες του Πύργου, με σκοπό να τον γνωρίσω από κοντά, αλλά και να συζητήσω μαζί του την πρόθεσή μου να γράψω ένα κριτικό κείμενο για τη συλλογή του *Τα Αντικλείδια*, τα οποία με είχαν στην κυριολεξία μαγέψει.

Είκοσι ακριβώς χρόνια μετά, θυμάμαι ακόμη αυτή τη συνάντησή μας. Θυμάμαι έναν άνθρωπο προσηνή, γλυκομίλητο, τρυφερό να μου μιλάει με απλότητα και χωρίς καμιά έπαρση ή επιτήδευση για την ποίηση, για τη ζωγραφική, για την τέχνη γενικά, για τη σχέση του με τον Σινόπουλο και για τη σχέση του με τον Σεφέρη. Με μάγεψε και ως άνθρωπος.

Έκτοτε, όταν πήγαινα ή έφευγα από τη γενέτειρά μου, έκανα αρκετές φορές στάση στον Πύργο, για να τον συναντήσω και πάλι. Ποτέ δεν έχασε απέναντί μου τη λάμψη του ως άνθρωπος.

Για τον ποιητή θα μιλήσω ευθύς αμέσως.

Όπως θα έχετε δει και στο πρόγραμμα της εκδήλωσης, ο τίτλος της ομιλίας μου είναι: «Κλειδιά και αντικλείδια στην ποίηση του Γιώργη Παυλόπουλου». Σκοπός μου, δηλαδή, είναι να ανιχνεύσω τα βασικά θέματα και τα βασικά χαρακτηριστικά της ποίησης και της ποιητικής του.

Ο Γιώργης Παυλόπουλος, γεννημένος στον Πύργο της Ηλείας το 1924, όπου και διαμένει μόνιμα, με ένα μικρό μόνο διάστημα μετοίκησης του στην Αθήνα, εμφανίστηκε στα Γράμματα το 1940 με τη δημοσίευση δύο διηγημάτων του στην εφημερίδα «Πατρίς» του Πύργου. Το 1943 δημοσίευσε το πρώτο του ποίημα, με τον

τίτλο «Ο νεκρός Γ. Π.», στο τεύχος 4 του περιοδικού «Οδυσσέας», που εξέδιδε ο ίδιος με φίλους του στον Πύργο. Έχει εκδώσει μέχρι σήμερα τις ποιητικές συλλογές: *Το κατώγι*, 1971, *Το σακί*, 1980, *Τα αντικλείδια*, 1988, *Τριαντατρία Χαϊκού*, 1990, *Λίγος άμμος*, 1997, *Πού είναι τα πουλιά;*, 2004. Σας πληροφορώ ότι από το 2004 και εξής έχω δει αρκετά ποιήματά του δημοσιευμένα σε λογοτεχνικά έντυπα, πράγμα που σημαίνει ότι ο ποιητής μας θα ετοιμάσει οσονούπω το επόμενο βιβλίο του. Ωστόσο, δύο παρατηρήσεις μπορούμε αβίαστα να κάνουμε στο σημείο αυτό: πρώτον, παρά το γεγονός ότι πρωτοδημοσίευσε ποίημα το 1943 και έγραφε βεβαίως συνεχώς από τότε, ο Παυλόπουλος εξέδωσε την πρώτη του συλλογή μόλις το 1971, ενώ οι ποιητές της γενιάς του είχαν αρχίσει να τυπώνουν ήδη από τη δεκαετία του '40· δεύτερον, με έξι μόλις βιβλία σε μια ποιητική διαδρομή 65 χρόνων γίνεται αντιληπτό ότι ο ποιητής είναι εξαιρετικά oligογράφος, αν και ο ίδιος πιστεύει ότι «ο αριθμός των ποιημάτων που γράφει ένας ποιητής είναι αμετάκλητος και δεν εκφράζεται ούτε με το 'λίγο' ούτε με το 'πολύ' [...] Τον προϋποθέτουν όλοι οι αριθμοί των ποιημάτων που γράφτηκαν πριν και που θα γραφτούν μετά από αυτόν».

Ο Γιώργης Παυλόπουλος ανήκει στην Α' μεταπολεμική γενιά και είναι ένας από τους σημαντικότερους και χαρακτηριστικότερους εκπροσώπους της. Η δύσκολη και οδυνηρή 20ετία 1935-1955, μέσα στην οποία ο ποιητής πέρασε την εφηβεία του και ανδρώθηκε, χαρακτηρίζεται από κλίμα διεθνούς αγωνίας και αβεβαιότητας, που οδήγησε στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, αλλά και από κορυφαία ιστορικά συμβάντα για τη χώρα μας: μεταξική δικτατορία, πόλεμος, κατοχή, αντίσταση, εμφύλιος, ψυχροπολεμική μετεμφυλιακή περίοδος. Όλα αυτά, σε συνδυασμό με τις προσωπικές για τον ποιητή συγκυρίες, όπως περιπέτειες και βιοτικές δυσχέρειες στη διάρκεια της κατοχής και του Εμφυλίου, αλλά και έντονες λογοτεχνικές ανησυχίες, όξυναν την πολιτικοκοινωνική συνείδησή του, επέδρασαν δραματικά στον ψυχισμό του, και σημάδεψαν καθοριστικά την πνευματική του δημιουργία. Ο ποιητής επεξεργάστηκε αισθητικά τη συνταρακτική αυτή εμπειρία και τη μετουσίωσε σε ποίηση. Η διασταύρωσή του επομένως με την ιστορία δίνει εν πολλοίς το στίγμα του έργου του. Γι' αυτό και θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο Παυλόπουλος είναι πολιτικός ποιητής, με την έννοια ότι παρατηρεί, συμμετέχει και καταγράφει τις αντιδράσεις του στα δρώμενα. Όλα αυτά, λοιπόν, εγγράφονται ποιητικά σε ολόκληρο το έργο του, κυρίως όμως στις δύο πρώτες ποιητικές συλλογές του, στο *Κατώγι* και το *Σακί*. Ακούστε, για παράδειγμα, με τι συγκλονιστικό και εντελώς απέριπτο τρόπο παρουσιάζεται η επώδυνη εμπειρία της Κατοχής, στο ποίημά του «Η πέτρα» από τη συλλογή *Το σακί*:

Νύχτα πείνα κατοχή
και στη θράκα για ψωμί
ψέναμε μια πέτρα.

Έσκασε στα τέσσερα
μαύρισε και ράισε
μα δεν έγινε ψωμί.

Και την έκανα κομμάτια
την εμοίρασα στα πιάτα
μα κανείς δεν άγγιζε.

Τότε γονατίζοντας
ζήτησε συχώρεση
ούρλιαξε η Μάνα.

Ή η εμπειρία του Εμφυλίου στο ομώνυμο ποίημα της ίδιας συλλογής:

ΤΟ ΣΑΚΙ

Ήμουν παιδί ακόμη δεν τους καλοθυμάμαι.
Μπήκανε στο χωριό μου ένα πρωί
μα δε σταθήκανε. Περάσανε
αργά πάνω στο χιόνι. Τα γένια τους
ανάμεσα στα σύννεφα και τις κοτρόνες
καθώς τους χώνευε το βουνό.

Μονάχα ο τελευταίος δε φεύγει απ' το μυαλό μου.
Κράτα το άλογο, μου είπε
και βάζοντας το σκούφο του στην αμασχάλη
έσκυψε στο νερό να πιει
και τόνα μάτι του με κοίταζε απ' το πλάι.

Κοίταζε τα κουρέλια μου
τα πόδια μου μες στις λινάτσες
τις ξόβεργες στα ξυλιασμένα χέρια μου
και πώς του χαμογέλαγα
κρατώντας τ' άλογο με περηφάνια.

Το ίδιο εκείνο μάτι με κοίταζε τον άλλο χρόνο
αχνό βασιλεμένο
όταν αδειάσαν ματωμένο το σακί
και κύλησαν στη μέση της πλατείας
κομμένα τα κεφάλια τους.

Λέξεις κλειδιά, με συχνή παρουσία στις δύο πρώτες συλλογές του, και με ό,τι υποδηλώνουν θεματικά, όπως ο νεκρός, τα μνήματα, οι πεθαμένοι, τα σκοτωμένα περιστέρια, τα άλογα, τα σκυλιά, το ποτάμι, ο αντάρτης, τα κομμένα κεφάλια, υποχωρούν κάπως από τα *Αντικλείδια* και εξής, για να αντικατασταθούν από άλλες λέξεις, όπως ο ύπνος, το όνειρο, η βάρκα, το πηγάδι, το φεγγάρι, η γυναίκα, ο έρωτας, η ηδονή, ο ποιητής και το ποίημα, με όλες τις συνδηλώσεις τους. Παρατηρούμε επομένως μια μετάβαση από το συλλογικό στο προσωπικό, από το εξωτερικό στο εσωτερικό, από την παρατήρηση και την περιγραφή στην υπαρξιακή διύλιση των πραγμάτων. Και καθώς αυτό παρατηρείται ολοένα και περισσότερο από συλλογή σε συλλογή, δημιουργούμε ισχυρή την πεποίθηση ότι ο Παυλόπουλος είναι, εντέλει, προσωπικός ποιητής, στο βαθμό που τελικό μέλημά του είναι η αναδίφηση της ανθρώπινης ψυχής.

Θα επιλέξω, για να αναφερθώ διεξοδικότερα, τέσσερα θεματικά μοτίβα, πάνω στα οποία θεωρώ ότι δομείται ολόκληρη η ποίηση του Παυλόπουλου. Μοτίβα που παρατηρούνται σε όλες σχεδόν τις συλλογές του, εδραιώνονται όμως από τα *Αντικλείδια*, τη σημαντικότερη κατ' εμέ συλλογή του, και εξής.

Το πρώτο θεματικό μοτίβο είναι η μνήμη, «αυτή η παράδοξη Φυσική, όπως έχει ειπωθεί, να βλέπεις τη σκιά ενώ το αντικείμενο δεν υπάρχει». Η μνήμη του Παυλόπουλου είναι ευρύχωρη, τραυματική ωστόσο και τραυματισμένη, πλασμένη από οδυνηρά κυρίως συμβάντα, τόσο συλλογικά όσο και προσωπικά. Για τον Παυλόπουλο το παρόν δεν οδηγεί στο μέλλον, αλλά στο παρελθόν. Ο ποιητής επαναβιώνει το παρελθόν του, το ζει ετεροχρονισμένα, αποκρυσταλλώνοντάς το και σηματοδοτώντας το μέσα στην τέχνη του. Η σχεδόν αδιάκοπη χρήση ιστορικών χρόνων αποτελεί αναμφισβήτητη ένδειξη. Πολλές φορές ο Παυλόπουλος 'παγώνει', ακινητοποιεί μέσα στο χρόνο αυτό που επιθυμεί. Έτσι, αφού το προφυλάξει από τη φθορά, έχει τη δυνατότητα να το απολαμβάνει διαρκώς στη στιγμή της ακμής του. Ωστόσο, δεν λείπει ούτε η επίγνωση ούτε η απόγνωση γι' αυτό που δεν το βιώνεις ακριβώς και με την ίδια ένταση έξω από τον καιρό του. Γράφει λοιπόν: «μα τώρα ξέραμε πως παίζαμε απελπισμένα / παίζαμε τον έρωτα / την περασμένη μας ζωή / μέσα στο σκοτεινό μου όνειρο / σαν δυο ηθοποιοί αδέξιοι / που τρέμουνε το σκηνοθέτη».

Το δεύτερο θεματικό μοτίβο στην ποίηση του Παυλόπουλου είναι το όνειρο, το οποίο κυριαρχεί περισσότερο στα *Αντικλείδια*.

Το όνειρο απελευθερώνει τον ποιητή, προσφέροντας επιπλέον καινούργιο και παράδοξο υλικό για τη σύνθεση της ποιητικής μυθολογίας του. Τα όνειρα, ωστόσο, του Παυλόπουλου παρουσιάζονται με τέτοια αληθοφάνεια, ώστε να αποκτούν μια διάσταση πραγματική. Πρόκειται για ένα μέσο θέασης της πραγματικότητας με έναν διαφορετικό τρόπο. Έτσι, πραγματικό και ονειρικό λειτουργούν ως συγκοινωνούντα δοχεία, όπου το ένα τροφοδοτεί το άλλο με αγαστή ισορροπία. Τα όνειρα λοιπόν, ονειροφαντασίες της νύχτας ή της ημέρας, δεν αποτελούν απλώς μια καταφυγή, με σκοπό μάλιστα τη διαφυγή, αλλά είναι μια άλλη όψη της πραγματικότητας του ποιητή. Αποτελούν, θα έλεγα, προέκταση της υπόστασής του και συνθέτουν μαζί με τις μεταμορφώσεις τον ποιητικό του κόσμο. Δημιουργώντας ο ποιητής όνειρα μέσα στα όνειρα και μεταμορφώσεις μέσα στις μεταμορφώσεις, απελευθερώνει τα πράγματα και τα αναδεικνύει με πληρότητα. Βυθίζεται στο υποσυνείδητο, για να εξορύξει τα κοιτάσματά του. Πασχίζει να ανακαλύψει την αρχέγονη ουσία, «τον έρωτα / στα σκοτεινά του βάθη», την πρώτη μορφή.

Το επόμενο θεματικό μοτίβο είναι ο έρωτας. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο έρωτας στην ποίηση του Παυλόπουλου λειτουργεί σαν ανατρεπτική δύναμη στην υπαρξιακή μοναξιά, ως αντιστάθμισμα, εκτός των άλλων, στα επαχθή της ζωής του γεγονότα. Η αισθαντικότητα παρατηρείται σε ποιήματα ήδη από τις πρώτες συλλογές του, διαποτίζει ωστόσο ολόκληρες τις τελευταίες. Θα μπορούσα να πω ότι ο αισθησιασμός, που αναβλύζει άλλοτε έντονος και άλλοτε διακριτικός, είναι στην ποίηση του Παυλόπουλου ο κώδικάς της. Σας διαβάζω ένα εκπληκτικό ποίημα από τη συλλογή *Λίγος άμμος*:

ΤΗΣ ΓΥΦΤΙΣΣΑΣ
Στην Ανθή

Είπα σε μια Γύφτισσα
θέλω να γίνω γύφτος
να σε πάρω

Μπορείς μου λέει να φας για βράδυ
χόρτα πικρά χωρίς αλάτι
κι έπειτα να πλαγιάσεις;

Μπορώ της λέω

Μπορείς μου λέει να πλαγιάσεις
χωρίς να κλαις από το κρύο
πάνω στην παγωμένη λάσπη;

Μπορώ της λέω

Μπορείς μου λέει πάνω στη λάσπη
να μου ανάψεις το κορμί
και να το κάνεις στάχτη;

Αυτό κι' αν το μπορώ της λέω
Μπορείς μου λέει τη στάχτη μου
να τη ρίχνεις στο κρασί σου
για να μεθάς πολύ, να με ξεχνάς;

Όχι αυτό, δεν το μπορώ της λέω

Γύφτος δε γίνεσαι μου λέει.

Τέταρτο θεματικό μοτίβο ο εναγώνιος και αγωνιώδης προβληματισμός του για την ίδια την ποίηση και την ποιητική, μια έντονη δηλαδή αυτοαναφορικότητα. Κυρίως στις συλλογές *Τα αντικλείδια* και *Λίγος άμμος* τα ποιήματα ποιητικής, στα οποία και διαφαίνεται η αίσθηση του ανικανοποίητου και του διαφεύγοντος, αφθονούν. Η εμφάνιση της ποίησης ως μοιραίας, αινιγματικής και δυσπρόσιτης ή απατηλά οικείας γυναίκας δείχνει την ερωτική σχέση του ποιητή με την τέχνη του. Σε ολόκληρο σχεδόν το έργο του υπάρχουν σίχτοι, αλλά και ολόκληρα ποιήματα, που αναφέρονται στην ίδια την ποίηση, στην αγωνία της έκφρασης, στην πεμπτουσία της ποιητικής εμπειρίας. Κορύφωση αποτελεί το διασημότερο ίσως ποίημά του, «Τα αντικλείδια». Η διαδικασία της δημιουργίας είναι σκοτεινή. Ανάμεσα στον ποιητή και στο ποίημα δεν υπάρχουν πάντοτε αγαθές σχέσεις, αλλά και σχέσεις συγκρουσιακές. Η ποίηση έχει ενδογενείς δυνατότητες, το ποίημα πολλές φορές οδηγεί τον ποιητή και το αποτέλεσμα παραμένει μυστήριο. Γράφει λοιπόν: «Και βέβαια δεν είναι τίποτε απ' όλα τούτα. / Είναι μονάχα το ποίημα που πέρασε στον ύπνο του / και μάταια θα παλεύει να το θυμηθεί μετά / κι όταν ακόμη θα το έχει φτάσει σε τούτη τη γραφή». Ακόμη, θα μπορούσαμε να πούμε πως οι ποιητές πληρώνουν με το αίμα τους το τίμημα της τέχνης. Δουλεύουν επί ποιητή θανάτου: «Σαν βράδιασε ρίξανε το σκοινί. Κανένας δεν κατέβηκε. / Από την άκρη του έσταζε στο χώμα λίγο αίμα. / Και ποτέ δεν

μάθαμε μήτε ρωτήσαμε ποτέ / τι απογίναν οι μαστόροι». Χαρακτηριστικό είναι επίσης το ποίημα «Η κόρη της αβύσσου», της συλλογής *Που είναι τα πουλιά;*, αφιερωμένο όχι τυχαία στη μνήμη τριών Γάλλων *roètesmaudits*, καταραμένων ποιητών, του Φρανσουά, του Κάρολου και του Αρθούρου, του Villon δηλαδή, του Baudelaire και του Rimbaud. Σας το διαβάζω:

Η ΚΟΡΗ ΤΗΣ ΑΒΥΣΣΟΥ

Αχτύπητη κι ωραία πάνω στη Γιαμάχα της
κόβει το κρύσταλλο της νύχτας σαν διαμάντι
στην όψη της χορεύουν φλόγες
από την Κόλαση του Δάντη.

Μπαίνει στα μπαρ σεκλετισμένη κι οι νέοι ποιητές
την τρέμουνε και την κερνάνε βότκα και ουίσκι
μα Εκείνη κοιτάζει αόριστα στην πόρτα να φανεί
χλομός ο πρίγκιψ Μίσκιν.

Δεν έχει πού να κοιμηθεί, γυρίζει εδώ κι εκεί
με μια κιθάρα και δισάκι
διαβάζει κάτω από τις γέφυρες
Βιγιόν και Καρυωτάκη.

Όταν πλαγιάζει με τους οικοδόμους στα γιαπιά
το Κοινοβούλιο συνέρχεται εκτάκτως και βελάζει.
Εκείνη ονειρεύεται τη μάνα Επανάσταση
όλους να μας θηλάζει.

Κόβει με όνειρο τις φλέβες της
για να τη βλέπουνε της νύχτας οι καθρέφτες
για να παγώνει μέσα της ο κόσμος ο κακός
οι μαστροποί κι οι κλέφτες.

Ανοίγει τα συρτάρια επιδόξων συγγραφέων
με του διαβόλου τ' αντικλείδια
κλέβει τα αισθηματικά τους κείμενα
και τα πετάει στα σκουπίδια.

Κάποτε κλαίει σαν παιδί
χώνοντας το πρόσωπο στη γούνα του ανέμου
κι άλλοτε είκοσι χιλιάδες λεύγες κάτω από τη θάλασσα
ψάχνει για το υποβρύχιο του πλοιάρχου Νέμου.

Στο άχτιστο φως της λέξης μένει εκστατική
με δέος, ηδονή και τρόμο
στα βάθη της λογοτεχνίας χάνεται
χωρίς επιστροφή, χωρίς να βρίσκει δρόμο.

Την ποθούν, μα τους περιφρονεί
τους δήθεν εραστές του απολύτου
το γκόλφι της το χάρισε σ' έναν τρελό τραγουδιστή
για ένα πικρό φιλί του.

Κι εμένα όταν μου λέει «Πάρε με»
τα παίζει όλα, η θεατρίνα,
με προκαλεί ποζάροντας
σαν μια πουτάνα σε βιτρίνα.

Κι όταν μου λέει «Πεθαίνω εγώ για σένα»
εγώ δεν την πιστεύω
την άπιαστη ομορφιά της με θλίψη καρχαρία
σε μαύρη άβυσσο γυρεύω.

Αχτύπητη κι ωραία καβάλα στη Γιαμάχα της
σκίζει τις διαβάσεις του μυαλού μου σαν πριονοκορδέλα
πηδάει τους τάφους των ονείρων μου
τ' αγάλματα και την παλιά μου ομπρέλα.

Με παίρνει πισωκάπουλα στη σέλα της
κι εγώ την αγκαλιάζω από τη μέση
γέρνω γλυκά στην πλάτη της
κλείνω τα μάτια και μ' αρέσει.

Και μ' ανεβάζει ανάλαφρα στον ουρανό
κι από τον ουρανό με κατεβάζει κάτω
μπαίνουμε στο βαρέλι και μαρσάροντας
γυρίζουμε γυρίζουμε το γύρο του θανάτου.

Συνεχίζω με ορισμένα στοιχεία που αφορούν την ποιητική του δημιουργού.

Ο ίδιος ο Σεφέρης, φίλος του Παυλόπουλου, είχε πει χαρακτηριστικά: «Μ' ενδιαφέρει η ποίηση του Γ. Π. γιατί είναι αποτελεσματική χωρίς «ψιμύθια», εννοώ χωρίς γλωσσικούς κορδακισμούς, που συνήθως είναι επιφανειακά σχήματα χωρίς ν' αγγίζουν τίποτε στο βάθος –και η ποίηση είναι, αν μπορώ να πω, έκφραση βάθους». Είναι γνωστοί επίσης οι σίχοι του Σεφέρη:

Δε θέλω τίποτε άλλο παρά να μιλήσω απλά, να μου δοθεί ετούτη η χάρη.
Γιατί και το τραγούδι το φορτώσαμε με τόσες μουσικές που σιγά-
σιγά βουλιάζει
και την τέχνη μας τη στολίσουμε τόσο πολύ που φαγώθηκε από τα μαλάματα
το πρόσωπό της

Ο Παυλόπουλος, αξιοποιώντας στο έπακρο τους σίχους αυτούς του δασκάλου του, μας δίνει μια ποίηση γυμνή, με την ομορφιά και τη δύναμη της φυσικής γυμνότητας. Η γλώσσα του είναι πυκνή και ταυτόχρονα λιτή, χωρίς περιττά επίθετα

και ανούσια σχήματα λόγου, αδιακόσμητη και χωρίς ίχνος ρητορισμού, καθαρά ρηματική, που προκαλεί ωστόσο αναμφισβήτητη μέθεξη. Ο λόγος του είναι καιρίος. Η εκφραστική λιτότητα και οι χαμηλόφωνοι τόνοι σε συνδυασμό με τη ροϊκότητα των εικόνων δίνουν το στίγμα της ποιήσής του. Ο ποιητής ξεδιπλώνει χωρίς εκζήτηση και κατασκευασμένα ευρήματα τη μυθοπλασία του, η οποία κατορθώνει να μας εξαπατήσει με τη φυσικότητά της. Η γραφή του είναι ρεαλιστική και υποβλητική, κυριολεκτική θα έλεγα και απροσποίητη, που παίζοντας ωστόσο με τον κατάλληλο φωτισμό, αφήνει σκιές προκειμένου να τις αποκρυπτογραφήσει ο αναγνώστης.

Συνοψίζοντας και καταλήγοντας, θα έλεγα ότι ο ποιητής αναζητάει εναγώνια και μέχρις οδύνης την καταγωγή του, την ουσία της ύπαρξής του. Ποιος είναι, από πού έρχεται, πού πάει; Είναι ένας «άνθρωπος, όπως γράφει, που πάλευε στον ύπνο του / να θυμηθεί ποιος είναι», αλλά «ποιος είναι και πού πηγαίνει / κανείς δεν ξέρει». Δύσκολη υπόθεση η ταυτότητα για τον ποιητή. Ο ποιητικός κόσμος του είναι μαγικός και ονειρικός, παρά το γεγονός ότι τα υλικά του είναι απτά, καθημερινά, οικεία. Μας κερδίζει αμέσως καθώς έχουμε την αίσθηση ότι θα μπορούσε να είναι και δικός μας κόσμος. Στο σύνολό της σχεδόν η ποίηση του Παυλόπουλου χαρακτηρίζεται από μια ήπια και κατασταλαγμένη δραματικότητα. Μια δραματικότητα που πηγάζει εν γένει από την απώλεια: συντρόφων, φίλων και συναγωνιστών, αγαπημένων γυναικών, των παιδικών χρόνων, της νεότητας αλλά και της ζωής γενικά που μεταβάλλεται και φεύγει, του έρωτα που αμβλύνεται και παρέρχεται. Η γραφή του είναι αισθαντική και διάχυτα μελαγχολική, ευανάγνωστη και διαυγής στην επιφάνεια, ωστόσο πολυσήμαντη και συχνά σκοτεινή στο βάθος της, αλληγορική ενίοτε, αφηγηματική και με διάθεση φιλοσοφική, με κινηματογραφική οπτική και σκηνική κάποιες φορές διάρθρωση, με εικόνες εναργείς που κινούνται διαλεκτικά μεταξύ φαντασίας και πραγματικότητας. Εξέχουσα θέση στη θεματογραφία του, εκτός από τη μνήμη, τα όνειρα, τον έρωτα και την ποιητική, κατέχουν ένας διαβρωτικός –άλλοτε ορατός και άλλοτε αδιόρατος– φόβος, η διάψευση των οραμάτων και των ελπίδων, ο θάνατος, οι εν Άδη καταβάσεις και οι νεκροί, οι αλλεπάλληλες και διαρκείς μεταμορφώσεις και, κυρίως, η αγάπη η αναλλοίωτη: Γράφει στο ποίημα «Η στάχτη»: «Γίναμε στάχτη της έλεγε / όμως με βλέπεις και σε βλέπω / και μένει ακόμα η αγάπη / που δεν μπορεί να γίνει στάχτη / και μένει ακόμα η αγάπη». Πολλές φορές ο ποιητής ερωτοτροπεί με θέματα και πρόσωπα από την αρχαιοελληνική λογοτεχνική παράδοση, ενώ η μουσικότητα, η επανάληψη κάποιων μοτίβων καθώς και το τσάκισμα σε ορισμένες περιπτώσεις του στίχου δίνουν σαφείς ενδείξεις για τη γόνιμη επαφή και επίδραση του δημοτικού τραγουδιού. Συχνά, επίσης, μέσα στα ποιήματά του περνούν εικόνες από την επαρχία και ιδιαίτερα από την γενέθλια πόλη του.

Ο Παυλόπουλος είναι βιωματικός ποιητής, μετουσιώνει το αίμα του σε μελάνι και χτυπά αποτελεσματικά την πόρτα της ευαισθησίας μας. Έχω μάλιστα την πεποίθηση ότι απαιτεί και τη βιωματική συμμετοχή του αναγνώστη, ώστε να νιώσει, να αισθανθεί το ποίημα και όχι να το ερμηνεύσει νοητικά. Δεν είναι τυχαίο που τα ποιήματά του Παυλόπουλου παραμένουν ισχυρά στη μνήμη για πολύ καιρό μετά την ανάγνωσή τους. Η ποίησή του, σφύζουσα από ένταση, έτσι καθώς πέφτει αργά και αποσταγματικά από το εργαστήρι του, προκαλεί αλλά και συμπληρώνει την ποιητική μας πείρα, προτείνοντας μιαν Άλλη πραγματικότητα. Αυτήν που απλώνεται ανάμεσα ή καλύτερα πέραν του πραγματικού και του φανταστικού που βασίζεται στα όνειρα και τη μνήμη και αρδεύεται από τις ίδιες τις μεταμορφώσεις της. Όσο για το κέρδος ο ποιητής ξέρει καλά, και θα το μάθει και ο αναγνώστης που θα τολμήσει να

στροβιλιστεί στις δημιουργίες του τη θύελλα, πως «κάθε ηδονή / έχει και τη δική της πληρωμή».

Σας ευχαριστώ θερμά για την προσοχή σας.

[Ομιλία που εκφωνήθηκε στο Πανεπιστήμιο Πατρών, στις 9 Απριλίου 2008,
σε εκδήλωση προς τιμήν του ποιητή Γιώργη Παυλόπουλου.]